

Marinela ȚEPUȘ

Jos, prejudecățile! (Sezonul actorilor-regizori)

De foarte multă vreme mă întreb de ce țin actorii să facă o profesie care nu-i a lor... când aceea pe care o au e atât de frumoasă? „Ce-i mâna pe ei în luptă?” Când un actor nu-și poate duce menirea la capăt se apucă de regie? Uneori. Și sunt câțiva despre care, azi, destul de puțini mai știu că, la origine, erau actori. (Gelu Colceag, Grigore Gonța, Paul Ioachim...) Cei care aspiră, însă, în vremea din urmă, la regie, sunt, e mai de mirare, actori de valoare, cu un renume câștigat în ani de muncă (Horațiu Mălăele, Alexandru Repan, Dan Tudor, Iarina Demian...). Mai există și o a treia categorie, a acelor actori care vor să deschidă, fără stânjeneală, porțile spre noua profesie, făcând și școala de regie (Andrei Șerban, Adrian Lupu, Diana Lupescu, Puiu Șerban...).

Ani buni mi-am bătut capul gândindu-mă de ce-o fi trebuind Horațiu Mălăele, ajuns la apogeul carierei, să se apuce de regie? Poate pentru că nu-și mai găsea regizori pe măsură. Poate pentru că neajungând el însuși la rolurile mult râvnite, să le poată oferi, făcându-le după dorința lui pentru alții. Poate pentru că se săturase să asculte indicațiile unora, mai puțin talentați și chiar mai puțin știutori decât el. Sigur, explicații sunt multe. Și foarte posibile. A trecut timpul și, azi, îl acceptăm pe Mălăele în dubla sa postură, ne împăcăm cu gândul să-l vedem mai puțin pe scenă și mai mult pe afiș, ca regizor. Am fost la câteva repetiții de-ale sale, cu ani în urmă, pe când regiza *Leția* de Eugen Ionescu, apoi, *D'ale...* de I.L. Caragiale, și pot spune, cu mâna pe inimă, că cele mai frumoase „spectacole” ale sale erau... repetițiile. Când se urca pe scenă și interpreta toate rolurile. Cu ironie, cu detașare, cu umor... Nu te-ai fi plictisit niciodată văzându-l.

Revin la această problemă, oarecum uzată, pentru că mi s-a întâmplat să văd, într-o săptămână, trei spectacole făcute de actori: (*Sânziana și Pepelea*, după Vasile Alecsandri, regia, versiunea scenică și muzica: Dan Tudor, la TNB; *Bădăranii* de Carlo Goldoni, un spectacol de Adrian Damian, la Teatrul Municipal din Focșani; *Biloxi Blues* de Neil Simon, regia: Iarina Demian, la Teatrul de Comedie. În același timp, știu că se repetă, la „Nottara”, *Bătrânul* de Maxim Gorki, în regia lui Catrinel Dumitrescu și, la Teatrul „George Ciprian” din Buzău, *Fii cuminte*, *Cristofor* de Aurel Baranga, în regia Dianei Lupescu.

Recunosc, am avut mari îndoieli auzind că, la TNB, urma să se pună în scenă *Sânziana și Pepelea*. Sigur, un Teatru Național are, printre altele, menirea de a valorifica dramaturgia românească, veche și contemporană. Dar de ce tocmai *Sânziana și Pepelea*. Chiar și la Vasile Alecsandri găsim texte

mai puțin desuete decât acesta. Pe urmă, pentru cine va fi spectacolul? Către ce public se îndreaptă? Sigur că dacă o asemenea piesă ar fi fost realizată la „Țândărică“ de către Cristian Pepino nu aş fi avut nimic de obiectat... Dar așa... Mărturisesc că am mers să văd spectacolul cu *Sânziana și Pepelea* târziu după premieră și mai mult din prietenie pentru Dan Tudor. Am fost colegi de generație la ATF. L-am admirat, încă de la început, ca actor, mai apoi ca poet, dar aveam nenumărate discuții care porneau de la nedumerirea mea că un actor atât de bun ține morțiș să facă și regie. El a continuat să monteze și a continuat să mă invite la producțiile sale. Iar eu am răspuns adesea invitațiilor, scriind mereu cu rezervă. E drept, în vremea din urmă, m-am mai muiat... Perseverând, „și-a făcut mâna“, devenind, iată, și regizor. După *Șapte zile din viața lui Simon Labrosse*, regizat la Green Hours, m-am dat bătută, recunoscându-i meritele. Și nu mică mi-a fost mirarea când, ieșind de la Sala Atelier, a trebuit să recunosc, cu oarecare tristețe, că, în definitiv, în această clipă cel puțin, *Sânziana și Pepelea* este cel mai amuzant spectacol al TNB-ului. Cu tristețe, pentru că teatrul beneficiază de săli multe, în care se joacă la greu, însă producții (cam) greu digerabile. În spectacolul lui Dan Tudor, actori de primă mână (Mircea Albulescu, Marius Bodochi, Magda Catone, Monica Davidescu...) și alții mai tineri, dar și ei deja cunoscuți, se întrec în giumbușlucuri de tot felul, cântă și dansează, improvizează cu haz pe un text decupat la jumătate (și bine rafistolat, Dan Tudor „exercitându-și“ aici și talentul literar). Am recunoscut în distribuție mulți prieteni de-ai actorului-regizor, prieteni care n-au pregetat să joace roluri mai mărunțele, dar cu umor și măsură. (Am remarcat, de altfel, că distribuțiile actorilor-regizori, în general, cuprind prieteni și / sau actori debutanți. Nu-i nici un bai!) Pentru scenografie și coregrafie, Dan Tudor i-a ales pe Anca Răduță și Florin Fieroiu. Bună alegere. Într-un decor realizat mai ales din lumini, interpreții se mișcă liber, cu grație – când e cazul, grotesc – dacă se vrea subliniată o idee (mai ales politică), ridicol – ca să potențeze umorul replicilor. În general, replicile și personajele sunt aduse la zi. Însă această actualizare nu deranjează deloc. Nici faptul că jumătate din text a dispărut. E chiar benefic. Dar cel mai vrednic de admirație rămâne lucrul actorului-regizor cu actorii. Felul în care acesta construiește o echipă. Temperamente și vârste diferite se reunesc într-un cor vesel, pe alocuri scilpitor. Nimeni nu se bucură de cine știe ce rol, pentru că, în reprezentație, important rămâne ansamblul. E ca o joacă (foarte serioasă) a unor vedete care uită să mai fie vedete, redevenind copii pentru vreun ceas și un pic. Și alături de ei, și noi. Ne bucurăm și-atât! Ar mai fi de apreciat, la această producție, talentul de compozitor al actorului, pe care eu abia acum l-am descoperit. O muzică simplă, plină de vervă, amuzantă acompaniază, *live*, întreaga reprezentație.

La două zile după *Sânziana și Pepelea*, am fost invitată la Focșani, pentru a vedea *Bădăranii*. N-am întrebat cine este regizorul, crezând, nu știu de ce, că este Gina Lazăr, de curând absolventă și angajată la teatrul focșănean. Văzând pe frontispiciul teatrului scris mare: „un spectacol de Adrian Damian“, m-am cam dezumflat. Ce-i drept, mai văzusem, în cadrul STEV-ului, mici încercări făcute cu elevii. Luase și Marele Premiu la vreo două ediții... Totuși.

Prima reacție, a fost urmată de una și mai puternică, atunci când s-a ridicat cortina. Un decor sărac și complet lipsit de gust, când eu stăteam comod într-o lojă din cea mai frumoasă sală de teatru din țară. Fără glumă! M-am întristat. Noroc că aflasem că spectacolul nu dura mult. Sigur că există puțini bani pentru scenografie, dar parcă totuși... Sau poate că ăsta era gustul regizorului, care s-a ocupat și de scenografie... După primele minute, însă, minune!, actorii au intrat în scenă, au ezitat puțin (probabil, emoțiile!), apoi și-au dat drumul. Și reprezentația a curs firesc și armonios până la sfârșit. Sigur că pilonii erau vechii artiști ai teatrului: Paula Grosu, într-o Margarită înțepată, cu replici șablon, dezamăgită de un mariaj care a încarcerat-o, cu mici accente de înțelegere pentru fiica sa vitregă, dar și cu ifose de mare doamnă, când nu era mai mult decât nevasta unui negustor de mahala; Sorin Francu într-un Lunardo de tot hazul, mitocan, afurisit, gelos, stăpân nu doar pe bunurile materiale, ci și pe nevastă și pe fiică; Florin George Rusu, în Simon, alt negustor bădăran, fără inimă și plin de orgolii; Valentin Cotigă în Maurizio, dorind și reușind să caricaturizeze discret un mafiot, de fapt mai mult aerele acestuia, după cum bine aveam să vedem, ; Mihail Spiridonescu, într-un Canciano, soț aflat cu totul sub papucul nevestei, umil și fără grai. Acestora li se alătură câțiva tineri, talentați, nici vorbă, dar căroră le lipsește experiența. Și se cam vede. Au stângăcii și, ce e mai trist, o dicțiune proastă. Face față personajului, cu aplomb și nuanțe, doar Bianca Alexandra Cristea. Dar și ei îi lipsește, deocamdată, forța. Spectacolul este agreabil, are ritm și nu devine nici o clipă obositor. Se remarcă și aici lucrul atent cu interpretării. Se merge mult pe naturalețe și pe hazul iscat din mici amănunte.

În sfârșit, la distanță de vreo trei zile, am mers la Comedie, unde avea loc premiera cu **Biloxi Blues**. Iarina Demian adusese, cu un timp în urmă, textul și la „Nottara“. Îl citisem. Nu mi-a displicut, dar, sincer, nu credeam că ar mai avea succes în România de azi. Prea am văzut multe filme americane despre viața grea a elevilor-militari, despre persecutarea celor mai slabi de către un sergent prea sever, despre onoare, despre disciplină, despre război, despre eroism. Fumat! Ei bine, am descoperit o producție în care se miza mai ales pe omenesc, în care se vorbea mai mult despre sensibilitate, despre dorințe, despre prietenie, despre trecerea de la adolescență la maturitate, despre primele iubiri... Personajul principal, Sergentul Toomey, era interpretat corect de către Tudor Chirilă, cu forță pe alocuri, cu vagi accente de omenie, uneori. Un sergent a cărui severitate și disciplină exacerbată erau rezultatul unei copilării destul de chinuite, cu un părinte prea exigent. Tinerii care interpretau elevii militari aveau o naturalețe extraordinară, mici nuanțe comice, nu prea comice, mai mult de gingășie. S-a mers mult pe rostirea nuanțată a replicilor, pe emoție, pe fragilitatea relațiilor. Și nu s-a greșit.

Cele trei spectacole (bine) realizate de către actori-regizori, văzute unul după altul, într-un scurt interval de timp, mă fac să las garda jos, renunțând (în mare parte) la prejudecăți. Pe de altă parte, încă mai stau și mă gândesc, să fie numai prejudecăți?! Și nu pot să nu mă mai întreb din când în când: Oare de ce simt nevoia actori de primă mână să facă regie? Poate că ar fi de folos o anchetă pe această temă. Cine știe!